

plains the relations that digital media have with various aspects of human lives. Some of these chapters could even be called myth-busters in a sense that they refute some previously widely accepted beliefs. It is a must-read for anyone who longs to understand the relationship between culture, power and social change in the era of new media.

Vedran Recher

doi:10.5559/di.25.1.09

Maja Štambuk, Lynette Šikić-Mićanović (Ur.)
RURALNA OPĆINA:
SUTRA
Društvena
re/konstrukcija na
ruralnom teritoriju

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2014., 140 str.

Studija *Ruralna općina: sutra* rezultat je rada na projektu *Društvena re/konstrukcija na ruralnom teritoriju: razvojna samoodrživost*, što ga je financiralo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Osnovni cilj projekta odnosio se na istraživanje o problemima i posljedicama koje je donijela suvremena upravno-teritorijalna razdioba u Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na ruralne prostore. Stručnjaci koji su surađivali na projektu, koji su u konačnici objavili studiju prikaz koje slijedi, pripadaju različitim znanstvenim područjima, čineći tako interdisciplinarni projektni tim, što pridonosi kvalitetnijoj interpretaciji rezultata istraživanja. Tri su županije u sjeveroza-

padnoj Hrvatskoj bile pogodno tlo za provedbu istraživanja: Međimurska, Varaždinska i Krapinsko-zagorska županija. Odabir županija temeljio se na uvidu u statističke podatke te iskustvenom uvidu istraživača na projektu, koji su željeli istražiti događa li se u ovom dijelu Hrvatske ponešto kvalitetniji ruralni razvoj, odnosno je li na djelu primjena određenoga razvojnog modela koji bi mogao poslužiti kao opći model razvoja ili je pak riječ o sklopu društvenih i gospodarskih prilika koje su usmjeravale dosadašnji razvoj ruralnoga prostora sjeverozapadne Hrvatske.

Interdisciplinarni pristup na spomenutom projektu iznjedrio je studiju koju su unutar sedam poglavlja oblikovali sljedeći autori: Maja Štambuk, Marijan Jukić, Tereza Rogić Lugarić, Jasenka Kranjčević, Marica Marinović Golubić i Lynette Šikić-Mićanović. Autori su tako povezali skupinu stručnjaka unutar koje se nalaze dvije sociologinje, demograf, antropologinja te arhitektica i pravница.

Prvo poglavlje u studiji, pod naslovom *Razvojna samoodrživost na ruralnom teritoriju*, rad je autorice Maje Štambuk, sociologinje, koja srž problema pronalazi u izostanku odgovarajućih modernizacijskih procesa na hrvatskim ruralnim prostorima. Ističe kako se u Hrvatskoj selo još uvijek poistovjećuje sa siromašnom poljoprivredom i siromašnim seljakom, s jedne strane, odnosno "selo ostaje 'prostor iza' jer ga i dalje preskačemo kao prostor moguće modernizacijske akcije" (str. 11). Također ističe da su općine, mali gradovi i mreže sela ključna varijabla u oblikovanju lokalne samoodrživosti, odnosno "lokalnih imuniteta". Ovdje je naglašeno i jedno od osnovnih razvojnih načela, a to je nastojanje na poštivanju svih specifičnosti određenoga ruralnog prostora. Autorica je svjesna kako se u Hrvatskoj, bez obzira na njezinu površinu, ne može govoriti o ruralnom prostoru nego o ruralnim prostorima, koji su specifični i posebni svaki za sebe. Potrebno je dodati kako cjelokupna studija zbog svojega predmeta istraživanja – obilježja modela organizacije teri-

torija u Hrvatskoj zajedno s dominantnim socijalnim, demografskim i razvojnim tendencijama – u općenitom smislu rabi pojam "ruralni teritorij". Međutim, naglašavajući raznolikost hrvatskoga ruralnog prostora, sasvim je ispravno rabiti pojam "ruralni prostor(i)". Kvalitetan put u ostvarenju samoodrživosti hrvatskih ruralnih prostora Štambuk najprije vidi u sažimanju europskog iskustva s relativno skromnim hrvatskim, a bilo bi potrebno i da se uz pomoć "iskustva nekoliko znanosti koje svaka iz svojeg aspekta istražuje i analizira selo i seoski prostor" oblikuje zajednička strategija te pojedinačni razvojni projekti. Zaključuje kako jednak pristup države svakom njezinom "prostornom kolektivitetu" nužno stvara nejednakosti upravo zbog toga što ti "kolektiviteti" ne raspolazu jednakim prirodnim, ljudskim i u konačnici socijalnim resursima. Mjere koje treba poduzeti kako bi se ujednačili životni i razvojni uvjeti cjelokupnoga teritorija određene države moraju, dakle, uzimati u obzir posebnosti svakoga pojedinog prostora, regije, a na kraju svake pojedine (ruralne) općine!

Ista autorica u drugom poglavlju, *O istraživanju*, donosi kratak prikaz teorijske podloge i primijenjene metodologije. Studija se kreće u okvirima teorije modernizacije. Jedan od glavnih argumenata za ostanak unutar okvira ove teorije jest upravo njezino razumijevanje društvenog razvitka. Polazna istraživačka teza odnosila se na shvaćanje općine u smislu teritorijalne zajednice koja "svoj razvitak temelji primarno na autohtonom socijalnom kapitalu, svakako na prirodnim resursima, te društveno-gospodarskom okviru koji oblikuje država" (str. 25). Metodološki pristup temeljio se na kvalitativnom istra-

živanju (metoda intervjuja), analizi dokumenata te analizi odabranih statističkih podataka. Istraživanje na terenu provedeno je 2008. godine. Prema kriteriju veličine i prostornoga smještaja odabrana je polovina od ukupnoga broja općina u svakoj od tri županije u kojima je obavljeno terensko istraživanje. Zbog toga ukupni uzorak čine 32 intervjuja obavljena s općinskim načelnicima. Načelnici općina, prema mišljenju projektnoga tima, najvažniji su društveni i gospodarski akteri u zajednicama. Njihovo je sudjelovanje pridonijelo životnosti i vjerodostojnosti nalaza istraživanja.

Treće poglavlje studije, *Demografski resursi ruralnog prostora u kontekstu razvojne samoodrživosti*, rad je demografa Marijana Jukića. Ovo je poglavlje rezultat analize odabranih statističkih podataka. Kao takvo, poglavlje čini temelj za daljnju raspravu i interpretaciju kvalitativnih podataka. Jukić govori o odnosu demografskoga stanja triju županija i njihovu općem stupnju razvoja, pri čemu ističe kako demografski resursi čine važan, odnosno presudan, faktor integralnog razvoja određenoga prostora. Autor polazi od službenoga popisa stanovništva iz 2011. godine u smislu statističko-demografskog okvira istraživanja, no vremenski okvir istraživanja proširuje i na prijašnje popise stanovništva za potrebe definiranja širega konteksta, tj. prikaza dugoročnih tendencija demografskog razvoja. Jukić najprije prikazuje osnovna demografska obilježja i dinamičke determinante promatranoga ruralnog prostora. Tu obrađuje podatke vezane uz ukupno kretanje stanovništva od 1857. do 2001. godine. Prikazana je i vitalna statistika odabranih općina od 1998. do 2007. godine. Autor uzima dnevnu cirkulaciju stanovništva kao pokazatelj socioekonomskog razvoja. Ističe kako je najviše dnevnih cirkulanata u općinama koje su smještene u blizini gradova s razvijenim centralnim funkcijama. Prikazani su i podaci o biološkom sastavu stanovništva. Ekonomska struktura stanovništva potvrđuje ruralnost promatranoga prostora, u kojem većina radno aktivnoga stanovništva radi u

sektoru poljoprivrede, lova i šumarstva. Umjesto zaključka Jukić govori o transformaciji geoprostora ruralnih općina kao posljedici povezanosti društveno-gospodarskih i demografskih procesa i obilježja unutar kojih promatrane općine svrstava u tri kategorije – od perspektivnih i relativno samoodrživih do onih u kojima je potrebna intervencija državnih, regionalnih i lokalnih aktera.

Četvrto je poglavlje usmjereno na analizu dokumenata, prije svega proračuna odabranih općina, te je dodatno oblikovano interpretacijom rezultata dobivenih provedbom intervjua. Poglavlje nosi naslov *Decentralizacija u malim lokalnim jedinicama: pogled izbliza*, a autorica rada je pravica Tereza Rogić Lugarić. Autorica najprije objašnjava pojam decentralizacije, krećući pritom od opće definicije pa do isticanja važnosti decentralizacije u smislu modernizacijskoga smjera u oblikovanju hrvatske lokalne samouprave. Temeljni cilj rada odnosi se na "analizu glavnih učinaka decentralizacije, prvenstveno financijske, na oblikovanje socijalne i razvojne samoodrživosti lokalnih zajednica" (str. 55). Drugim riječima, Rogić Lugarić svojevrsnim "pogledom izbliza", odnosno uvidom u financijske prilike i značenje decentralizacije, govori o ruralnim, lokalnim zajednicama odabranih općina triju županija. Na temelju podataka koje je analizirala, kao i na temelju dosadašnjih istraživanja koje je provela, autorica donosi širi zaključak iz kojeg proizlazi kako je decentralizacija u Hrvatskoj obavijena "prijepornom zakonskom osnovom" (str. 83). Ističe kako je temeljni problem u tome što zakonska osnova, kao i financijska, nisu dio cjelovitoga modela nego su više skup nasumičnih normativnih rješenja. Ovdje su, dodaje Rogić Lugarić, premda bi trebala činiti osnovu, naj-

češće zanemarena komplementarna načela: načelo stanovite financijske autonomije i načelo solidarnosti. Potreba za drugačijim pristupom, "malo manje mehaničkim" (str. 84), nužna je ako želimo da decentralizacija u malim lokalnim jedinicama postane glavna, a ne utješna nagrada!

Peto poglavlje napisale su dvije autorice, arhitektica Jasenka Kranjčević i sociologinja Marica Marinović Golubić. *Prostor kao element ruralne rekonstrukcije* naslov je ovoga poglavlja. Autorice analiziraju kako se koristi i shvaća ruralni prostor odabranih općina. Na temelju svoje analize govore i o nekim segmentima budućeg razvoja sela u Hrvatskoj. Raspravljaju o shvaćanju gospodarenja prostorom te o ruralnom prostoru kao mogućem resursu razvoja. Ističu kako se ruralni prostor pod utjecajem modernizacijskih procesa mijenja, zbog čega sve više nalikuje onom gradskom. Na taj se način mijenja i percepcija socijalne, ekonomske, kulturne i duhovne vrijednosti ruralnoga prostora. To je razlog zbog kojeg prostorno planiranje dobiva na težini u smislu izrazito korisnog instrumenta ruralne rekonstrukcije. Međutim, sve dok prostorno planiranje ne bude predmet interdisciplinarne, konstruktivne rasprave i konačnoga konsenzusa između različitih djelatnosti, ono će označavati tek kontradiktorna rješenja i shvaćanja. Analizirajući općinske prostorne planove, autorice su uvidjele kako općine svoju budućnost ne vide samo u primarnim djelatnostima nego pokazuju želju da se bave tercijarnim djelatnostima, pogotovo turizmom. Međutim, općine najčešće nisu razvile koncepte razvoja kojima bi se poljoprivredu i industriju moglo učiniti komplementarnim djelatnostima. Moglo bi se reći kako težnja za turističkom djelatnošću na taj način ostaje neisplaniranom, za hrvatske ruralne prostore gotovo "kliše" idejom. Osim analiziranih prostornih planova autorice interpretiraju i dijelove intervjua, raspravljajući pritom o prostoru kao kapitalu za ruralnu rekonstrukciju "primjenom teze o komodifikaciji ruralnih krajeva" (str. 92).

Poglavlje o socijalnoj uključenosti u ruralnim općinama pod živopisnim naslovom *Biste li vi živjeli ovdje?* napisala je antropologinja Lynette Šikić-Mićanović. Autorica najprije govori o socijalnoj uključenosti, odnosno "socijalnom isključenju" na ruralnim prostorima. Nakon toga ukratko objašnjava promjenjivu prirodu ruralnih prostora u Hrvatskoj u 20. stoljeću. Slijedi empirijski dio rada, kojemu je osnovni cilj bio "istražiti različitu osjetljivost različitih društvenih skupina na socijalno isključenje i uskraćenost" (str. 103). Šikić-Mićanović dolazi do zaključka kako su socijalno najprije isključene starije osobe. Također naglašava kako upravo prostor, odnosno prostorna udaljenost, može imati važnu ulogu u povećanju socijalne isključenosti. Druga skupina kojoj prijete veća isključenost jesu žene. One se, naime, zbog nepostojanja ili manjka ustanova za skrb o djeci i starijima, više brinu za ove dvije skupine, pa na taj način manje sudjeluju u cjelokupnom životu ruralnih zajednica. Ukratko, ovo poglavlje analizira stanje, uvjete i potrebe žena i muškaraca na selu.

Posljednje poglavlje, *Općina kao prostor razvitka*, napisala je Maja Štambuk, kritički se osvrćući na zadnjih nekoliko desetljeća ukupnih društveno-gospodarskih (ne)prilika na cjelokupnom ruralnom prostoru Hrvatske, s posebnim osvrtom na samu općinu kao najmanju organiziranu teritorijalnu cjelinu. Paradoksalno je, smatra Štambuk, raspravljati o političko-administrativnoj (pre)raspodjeli teritorija ako je osnovni cilj takve rasprave i, konačno, takva odlučivanja ušteda sredstava u proračunu. U skladu s tim treba odlučiti na koje pitanje želimo odgovoriti; na ono vezano uz (pro)račun ili ono vezano uz o-

drživost. Odnosno, smatramo li primarnim pitanjem prvo, "Jesu li općine skupe?", ili drugo, "Jesu li općine funkcionalne?" (str. 122). Ako izaberemo odgovoriti na potonje pitanje, ono će nas povući da razmislimo o mogućnostima razvoja, opstanka i u konačnici ostanka na nekom ruralnom prostoru. Upravo horizontalnu razinu djelovanja između različitih javnih politika Štambuk navodi u smislu ključa kvalitetnoga planiranja razvoja ruralnoga prostora, gdje bi lokalna zajednica morala imati priliku izraziti i u razvojne projekte uklopiti percepciju vlastite budućnosti. Autorica još ističe potrebu za heterogenizacijom gospodarske i socijalne klime ruralnih područja, gdje poljoprivreda oblikuje način života, ali ne čini temeljnu djelatnost, gdje je industrija dobrodošla, ali je okrenuta uporabi obnovljivih izvora, gdje turizam zbog svojega sezonskog karaktera dolazi u obliku dodatnoga prihoda. Štambuk zaključno ističe kako se heterogenizacija gospodarske i demografske strukture mora voditi načelom ujednačenog razvoja svih ruralnih zona Hrvatske.

Svaki je ruralni prostor "svijet za sebe". Moglo bi se reći kako je svako selo jedan mikrokozmos. Na taj je način najjednostavnije objasniti, primjerice, gradnju kamenom u jednom, a drvom u drugom, jedva pet kilometara udaljenom selu. Studija *Ruralna općina: sutra* upozorava upravo na tu različitost, koju u svakom slučaju označavamo pozitivno. Istraživanje koje je provedeno u studiji također ide u prilog rečenom zbog toga što prikazuje sličnosti i razlike demografskih, ekonomskih, socijalnih i drugih pokazatelja. Rezultati istraživanja kreću se, naime, od opće pozitivne slike opstanka i razvoja pa sve do alarmantnoga stanja i odumiranja pojedinih općina. Shodno tome, studija više puta upozorava na potrebu za sustavnim istraživanjem cjelokupnoga ruralnog prostora Hrvatske kako bi se dobila mogućnost oblikovanja općih, ali i jednako važnih pojedinačnih, razvojnih mjera. Možda se

tada ne bi događali paradoksi razvoja kakav je onaj u Lici, koju autori spominju u negativnom kontekstu navodeći primjer izgrađene infrastrukture koja je "više pridonijela odlasku nego ostanku stanovništva" (str. 125). Imajući na umu probleme s kojima se susreću hrvatski ruralni prostori, ne treba zanemariti činjenicu kako "ruralni kraj jest, među ostalim, okvir za izradu zajedničkog projekta održivog razvoja" (str. 125). Na nama ostaje da taj okvir oblikujemo na najbolji način.

Anita Bušljeta Tonković

doi:10.5559/di.25.1.10

Michelle Kohler TEACHERS AS MEDIATORS IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM

Multilingual Matters, Bristol, Buffalo, Toronto, 2015., 235 str.

Proteklih se desetljeća u stručno-znanstvenoj literaturi sve više govori o nužnoj povezanosti jezika i kulture te važnosti prepoznavanja kulturnih i interkulturalnih dimenzija u nastavi stranih jezika. Unatoč velikom broju teorijskih promišljanja, relativno je malen broj empirijskih istraživanja interkulturalnoga pristupa poučavanju stranih jezika, posebice kada se govori o ulozi nastavnika kao medijatora, tj. posrednika u tom procesu. Ova je knjiga nastala kao rezultat jednogodišnje studije slučaja triju nastavnica indonezijskoga jezika koje su u svoju neposrednu nastavnu praksu uključile interkulturalni pristup. Au-

torica knjige, Michelle Kohler, doktorica je znanosti i djelatnica Istraživačkoga centra za jezike i kulturu Sveučilišta u Južnoj Australiji te je višegodišnja nastavnica indonezijskoga jezika, koji se u Australiji uči kao strani jezik. Knjiga je analiza istraživanja konceptijskih i praktičnih odrednica interkulturalnoga pristupa u formalnom poučavanju stranih jezika, s naglaskom na povezanosti osobnih konceptata, nastavne prakse i samosvijesti nastavnika u onome što čine i kako to čine. Knjiga ima 235 stranica i sadržajno je podijeljena na pet tematski različitih poglavlja. Na kraju knjige nalaze se materijali upotrijebljeni u studijama slučaja (plan i program rada), materijali nastavnica upotrijebljeni u svrhu unapređenja obrazovnoga procesa te materijali analize prikupljenih podataka.

U uvodnom dijelu kronološki se opisuje povijest razvoja interkulturalnoga pristupa poučavanju stranih jezika: pomak od tradicionalnoga pristupa, u kojemu primarni cilj učenja stranih jezika čini ovladavanje lingvističkim kompetencijama (gramatikom i rječnikom), sve do komunikacijskoga pristupa kao relativno novoga pristupa, u kojem se velika važnost pridaje socijalnoj i svrhovitoj prirodi jezika. Autorica opisuje dosadašnje studije istraživanja procesa poučavanja stranih jezika, ističući velik broj teorijskih konceptata te nedostatak empirijskih istraživanja. Na kraju poglavlja opisana je metodologija i opći kontekst ovog istraživanja.

U prvome poglavlju pod naslovom *Razumijevanje jezika i kulture u poučavanju i učenju jezika* shematski je prikazan odnos jezika i kulture te načini na koje se u procesu formalnoga učenja stranih jezika, uz razvoj lingvističke i komunikacijske kompetencije, usvajaju i kulturna obilježja. Ističu se dva osnovna pristupa teorijskom određenju jezika: jezik kao sustav lingvističkih kodova te jezik kao semiotički proces, odnosno simbolički sustav kodova određenoga značenja. Prvi pristup počiva na tezi da se jezik razvija neovisno o okolini, tj. da ljudi imaju urođenu sposobnost za razvoj jezika, dok se u drugom pris-